

ROZHOVORY S NOVÝMI PROFESORY

Vážení čtenáři,

redakční rada pro Vás od čísla 1/2024 zavedla rubriku, ve které oslovujeme a ptáme se nově jmenovaných profesorů geografie. Zajímá nás nejen to, jak a proč si vybrali jako životní a profesní obor geografii, zda je to láska na celý život, přináší jim více radosti než starosti, ale také pokládáme „vizionářské“ dotazy, například, jak vidí pozici geografie za 10 či více let. Ptáme se i na osobněji zaměřené otázky, jak relaxují a čerpají inspiraci. Pevně věříme, že Vás naše rozhovory zaujaly a jsou pro Vás zajímavé a inspirativní.

V tomto čísle je osloveným doc. RNDr. Jan Ženka, Ph.D. z Ostravské univerzity, který úspěšně absolvoval profesorské řízení a jmenovací dekret převezme z rukou prezidenta republiky v prosinci letošního roku.

Za redakční radu srdečně blahopřejeme a přejeme, ať si slavnostní akt užijete.

Irena Smolová, šéfredaktorka

Prof. RNDr. Jan Ženka, Ph.D.

Jan Ženka působí na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity. Je garantem a předsedou oborové rady doktorského studijního programu Politická a ekonomická geografie. Je členem Vědecké rady PŘF OU a FSE UJEP. Jeho vědecko-výzkumné zaměření je poměrně široké: ekonomická výkonnost a konkurenceschopnost nemetropolitních regionů, zpracovatelský průmysl jako faktor rozvoje regionů, rozmístění znalostně náročných obchodních služeb a kreativních odvětví v metropolitních regionech, souvislost mezi fyzickou strukturou měst a rozmístěním ekonomických aktivit, regionální ekonomický výkonnost nebo metodologie v politické a ekonomické geografii. Zaměřuje se především na tranzici Ostravy a Moravskoslezského kraje, ale věnuje se

těž některým zahraničním tématům, např. lokalizaci ekonomických aktivit v metropolitním regionu Jakarty.

Pane profesore, dovoluji Vám jménem redakční rady našeho časopisu Informace ČGS položit několik otázek.

Kdy a proč jste se rozhodl pro geografii?

Zajímat o geografii jsem se začal ve svých deseti letech. Mohou za to tři knihy. První zásadní a dosud nepřekonanou geografickou publikací v mém životě byla ilustrovaná kniha pohádek *O kouzelném ptáku Zymyrykovi a jiné pohádky*, která kromě středoasijských a kavkazských pohádek obsahovala geograficko-politické úvodníky o jednotlivých etnikách bývalého Sovětského svazu, jejich dřívější chudobě a nynějším rozkvětu v socialistické

společnosti. Četl jsem si i o slavných vojevůdcích v knize Pavla Augusty *Jak se žilo ve starověku* a hledal v mapách Thermopyly, Salamis a Aigospotamoi, zjišťoval, kde žili staří Asyřané nebo Skythové, případně kudy táhl Hannibal se slony na Řím. Třetí stěžejní knihou byl *Kapesní atlas světa* s přehledem všech států, vlajek a statistik. Čtením, počítáním a srovnáváním, jestli má více obyvatel Maďarsko nebo Togo, kolikrát se Československo vejde do rozlohy Sovětského svazu a kolik přesně manganu se těží v Austrálii nebo Gabonu, jsem strávil mnoho plodných chvil. Zájem o geografii mi vydržel po celou základní i střední školu, i když jsem koketoval i s jinými obory jako urbanismus, dopravní plánování nebo anglistika-amerikanistika. Definitivní rozhodnutí studovat geografii padlo v předmaturitním ročníku, kdy jsme s tátou přišli na den otevřených dveří na Přírodovědeckou fakultu UK asi tři hodiny po oficiálním zakončení a bloudili prázdnými chodbami. Tehdy nás potkal Václav Frajer a zachoval se jako frajer: vzal nás do kanceláře, trpělivě, s nadhledem a humorem s námi prodiskutoval možnost studia geografie a rozptýlil mé obavy z přijímacích zkoušek.

Proč Vám geografie stále přináší radost?

Geografie je neuvěřitelně rozmanitá a prolíná se s mým největším koníčkem: cestování (zejména) do exotických oblastí. Po více než patnácti letech působení v oboru neustále objevuji nová fascinující témata, přístupy a regiony, o kterých

jsem neměl tušení. Asi jen málokterý obor by mi umožnil učit se nové věci a získávat zkušenosti i zážitky v tak velké rozmanitosti. To jsem si již mnohokrát uvědomil: třeba když jsem přednášel v Jakartě indonéským studentům o kreativních odvětvích ve velkých městech, ve rwandském Kigali o navigačních systémech v nemocnicích nebo na Bali o ekonomické odolnosti regionů.

Kde relaxujete a čerpáte inspiraci? Jaké máte koníčky?

Relaxuji spíše aktivně, nevydržím ležet příliš dlouho třeba na pláži nebo u bazénu. Nejlepším odpočinkem a zároveň inspirací je pro mě cestování, zejména do exotičtějších oblastí. Takto jsem navštívil např. již zmíněnou Barmu, Alžírsko, Irácký Kurdistan nebo Náhorní Karabach. Za svobodna jsem s oblibou říkával, že mám jen dva režimy: buď jsem v práci nebo v Asii. Nebyla to ani příliš velká nadsázka. S cestováním úzce souvisí můj druhý koníček: jízda na motorce (Honda CB500F). A promítá se i do třetí vášně, která je ale v rozporu s jízdou na motorce: vinařské turistiky. Pokud nejsem zrovna na cestách, tak hudba a četba (napříč žánry). Jednou týdně se chodím „porvat“ na lekce účelové sebeobrany.

Jak vidíte pozici geografie a geografů za 10 let?

Geografové se obecně mohou prosadit zejména jako generalisté se schopností syntézy, komunikace s různými vědními obory, managementu a orientace v aktuálních politikách, strategiích a projektech. Myslím (a doufám), že se budou úspěšně zaměřovat na řešení integrovaných multioborových projektů základního i aplikovaného výzkumu a implementovat je s citem pro lokální kontext. V průběhu dalších deseti let budou nadále čelit ostré konkurenci jiných vědních oborů, ale postavení geografie se pravděpodobně radikálně nezmění. Cestou pravděpodobně nebude dogmatické se vymezování a zdůrazňování vlastní jedinečnosti, ale ani příliš velká bezbřehost výzkumu. Myslím si (a opět doufám), že dojde k propojování dosud fragmentovaných výzkumných témat pod pláštěm nosných témat s vysokou politickou relevancí, např. udržitelné socioekonomické tranzice regionů. A dovolím si i mírný optimismus, že během další dekády alespoň mírně oslabí ono podceňování společenských a humanitních vědních oborů, které mnohdy plyne z neepochopení, nevzdělanosti či „fachidiotismu“.

Jak se Vám pracuje s dnešními studenty?

Celkem dobře. Musíte se ale zaměřit a rozvíjet to, v čem vynikají. Často to jsou jazyky, kompetence v GIS a programování, prezentační dovednosti, obecně schopnost hledat informace. Nemá cenu se rozčilovat, že mnozí nemají širší faktografický přehled, nechtou, jsou roztěkaní a píší kostrbatou divnočeštinou. 😊

Kdybyste měl vzpomenout nějakého svého pedagoga. Kdo byl pro Vás inspirativní, oblíbený a proč?

Kdybych měl vzpomenout na inspirativní pedagogy, musel bych jmenovat asi třicet lidí. Zmíním alespoň několik. Zaprvé: Petr Pavlínek, jehož předmět Geografie světového průmyslu jsem si zapsal v bakalářském studiu. Seznámil mě s Peterem Dickenem a dalšími hvězdami světové ekonomické geografie. Předmět byl mj. nabitý informacemi o automobilovém průmyslu (mé vášně téměř od dětství), vycházející z jeho vlastního výzkumu. Po dlouhé pauze jsem s Petrem Pavlínkem začal spolupracovat na výzkumu ve druhém roce doktorského studia, kdy se stal se mým školitelem. Byl náročný, mířil do nejlepších časopisů a já se de facto za pochodu učil standardy výzkumu a psaní odborných článků, asistoval při rozhovorech s manažery velkých firem, dostal se na skvělé zahraniční odborné konference a poznal osobně světovou špičku v oboru. V prvním roce mě ještě vedl Petr Dostál, z jehož intelektuálně mimořádně náročné epistemologicko-metodologické přípravy čerpám při výuce doktorandů dodnes. Prošel jsem čtyřmi předměty Jiřího Blažka, nejradši jsem měl teorie regionálního rozvoje. Přednášky, které byly pro mnohé spolužáky suché a abstraktní, jsem sledoval jako netflixovský akční film. Když jsem poté začal teorie regionálního rozvoje sám učit, šla mi příprava díky tomuto robustnímu základu poměrně lehce. Na úplném vrcholu žebříčku oblíbenosti ale stojí pedagog, který je v příkrém kontrastu s výše uvedenými: Jiří Tomeš. Paradoxně v té době měl kvůli obtížnosti zkoušek extrémně špatné studentské evaluace: při známkování jako ve škole se v průměru pohyboval kolem 4,2. Mě ale jeho entuziastické a živelné přednášky o politické a zejména regionální geografii Evropy se stovkami (no, spíše tisíci) statistických údajů mimořádně bavily. Naprostý relax pak byl podvečerní předmět Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie Asie. Chodil jsem tam se čtyřmi spolužáky (též nadšenými cestovateli) a po dvouhodinovce výkladu regionálky Turecka, Iránu, Indie nebo Číny nám Jiří ještě další dvě hodiny promítal diáky ze svých cest do těchto zemí. Nezapomenutelné byly zahraniční exkurze „Tomeš–Kastner/Šefrna“, kdy jsme se dostali např. do tuniských oáz blízko alžírské hranice. Během doktorátu jsem začal chodit na Jiřího promítací akce do Vratislavky, lezl s ním párkrát po horách a jeden měsíc strávil cestováním po Barmě. Povzbudil mě v cestování do exotických zemí, které se stalo mým největším koníčkem.

*Pane profesore, jménem redakce Informací ČGS Vám děkuji za rozhovor.
Ptala se Irena Smolová*